

Юридичні науки

УДК 349.4/.6

Крапив'янська Вікторія Вячеславівна

студентка

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Крапивьянская Виктория Вячеславовна

студентка

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Krapivayanskaya Victoria

Student of the

Yaroslav Mudryi National Law University

Мельниченко Владислав Сергійович

студент

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Мельниченко Владислав Сергеевич

студент

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Melnychenko Vladyslav

Student of the

Yaroslav Mudryi National Law University

Науковий керівник:

Єрмолаєва Тетяна Вікторівна

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри екологічного права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

**АНАЛІЗ СТУПЕНЯ ВИКОНАННЯ УКРАЇНОЮ МІЖНАРОДНО-
ПРАВОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У СФЕРІ ЗМІНИ КЛІМАТУ**

**АНАЛИЗ СТЕПЕНИ ВЫПОЛНЕНИЯ УКРАИНОЙ
МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫХ ОБЯЗАТЕЛЬСТВ В СФЕРЕ
ИЗМЕНЕНИЯ КЛИМАТА
ANALYSIS OF THE EXTENT TO WHICH UKRAINE FULFILLS
INTERNATIONAL LEGAL OBLIGATIONS IN THE FIELD OF
CLIMATE CHANGE**

***Анотація.** Стаття присвячена аналізу ступеня виконання Україною міжнародно-правових зобов'язань у сфері зміни клімату, які були покладені на неї відповідно до ратифікованих нею міжнародних договорів. Звернено увагу на рекомендації, які були враховано Україною та ті, що Україна не взяла до уваги. Автор зазначає, що зміна клімату є глобальною проблемою, тому пріоритетним завданням для України є практичне впровадження і використання міжнародно-правових методів та засобів боротьби зі зміною клімату.*

***Ключові слова:** клімат, міжнародні зобов'язання, рекомендації, кліматичні зміни.*

***Аннотация.** Статья посвящена анализу степени выполнения Украиной международно-правовых обязательств в сфере изменения климата, которые были возложены на нее в соответствии с ратифицированными ею международными договорами. Обращено внимание на рекомендации, которые были учтены Украиной и те, что Украина не приняла во внимание. Автор отмечает, что изменения климата является глобальной проблемой, потому приоритетной задачей для Украины является практическое внедрение и использование международно-правовых методов и средств борьбы с изменениями климата.*

***Ключевые слова:** климат, международные обязательства, рекомендации, климатические изменения.*

Summary. *The article is devoted to the analysis of the degree of fulfillment of international legal obligations in the area of climate change by Ukraine, which were assigned to it in accordance with its international treaties. Notice the recommendations that were taken into account by Ukraine and those that Ukraine did not take into account. The author notes that climate change is a global problem, so the priority for Ukraine is the practical application and using of international legal methods and usage of climate change actions.*

Key words: *climate, international variables, recommendations, climate change.*

Постановка проблеми. Людство вступає в нову кліматичну реальність. В багатьох регіонах світу спостерігаються атипові природні явища: на Півдні Марокко вперше за 50 років випав сніг, в Австралії спостерігається рекордний рівень температури повітря, в Південній Америці та Росії палають найбільші на планеті ліси, які виробляють значну частину кисню на Землі, викид чорного вуглецю від лісових пожеж призводить до танення льодовиків, внаслідок чого в Арктиці та Антарктиці можна спостерігати значне зменшення льодового покриву, в США буквально за декілька днів пронеслися 60 потужних торнадо, що аномально навіть для цієї країни.

Організація Об'єднаних Націй оголосила надзвичайну кліматичну ситуацію на планеті. За прогнозами протягом наступного століття температура повітря на Землі підвищиться щонайменше на 2-5 градусів за Цельсієм, що може становити серйозну загрозу для існування багатьох екосистем.

Аналіз останніх досліджень: питанням аналізу рівня виконаності Україною міжнародно-правових зобов'язань щодо запобігання зміни клімату займалися такі науковці як: А. Гетьман, А. Андрусевич, С. Кожушко, М. Шульга, К. Прохоренко, С. Кравченко та інші вчені, але ці

дослідження залишаються актуальними й сьогодні, бо досі існує ряд питань, які потребують наукового регулювання.

Метою статті є комплексний аналіз ступеня виконання Україною міжнародних зобов'язань у сфері протидії зміні клімату.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміна клімату є найбільшою колективною проблемою, з якою стикається людство сьогодні. Міжнародним співтовариством було укладено досить багато договорів щодо запобігання зміні клімату, учасницею яких є і Україна. Провідне місце серед цих договорів займає Рамкова конвенція ООН про зміну клімату, що була прийнята 9 травня 1992 року. З того часу, сторони Конвенції щороку зустрічаються в рамках конференцій Сторін з метою надання оцінки прогресу в боротьбі з глобальними змінами клімату. Україна підписала Конвенцію 11 червня 1992 року і ратифікували 29 жовтня 1996 року.

Відповідно до статті другої цього договору, кінцева мета цієї Конвенції і усіх пов'язаних з нею правових документів, які може прийняти Конференція Сторін, полягає у тому, щоб досягти у виконанні відповідних положень Конвенції стабілізації концентрацій парникових газів в атмосфері на такому рівні, який не допускатиме небезпечного антропогенного впливу на кліматичну систему. Такий рівень має бути досягнутий у строки, необхідні для природної адаптації екосистем до змін клімату, що дасть можливість не ставити під загрозу виробництво продовольства і сприятиме забезпеченню подальшого економічного розвитку на стійкій основі [1].

На Україну, як і на будь-яких інших членів Конвенції, було покладено ряд зобов'язань по запобіганню зміні клімату. Серед них можна виділити: обов'язок розробки, періодичного поновлення, публікації і надання Конференції Сторін національних кадастрів антропогенних викидів і абсорбції парникових газів; формулювання, здійснення, публікація і регулярне поновлення національних і регіональних програм, що безпосередньо містять заходи, спрямовані на зменшення і пом'якшення

наслідків зміни клімату; сприяти і співпрацювати у розробці і реалізації різних методів і процесів, що дають можливість максимально мінімізувати антропогенні викиди парникових газів; співпрацювати у прийнятті підготовчих заходів з метою адаптації до наслідків зміни клімату; сприяти і співпрацювати у питанні повного та відкритого обміну інформацією, пов'язаною з кліматичною системою і зміною клімату і т. д. [1].

Великим внеском у збереження клімату та раціонального викиду парникових газів став Кіотський протокол, прийнятий у грудні 1997 року на додаток до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, який зобов'язує розвинені країни і країни з перехідною економікою скоротити або стабілізувати викиди парникових газів у порівнянні з 1990 роком [2, с. 237].

Крім того, Україна підписала й ратифікувала Угоду про асоціацію 16 вересня 2014 року, яка повністю вступила в силу 1 вересня 2017 року. Стаття 361 глави 6 розділу V зазначеної угоди передбачає, що співробітництво між країнами має на меті збереження, захист, поліпшення і відтворення якості навколишнього середовища, захист громадського здоров'я, розсудливе та раціональне використання природних ресурсів та заохочення заходів на міжнародному рівні, спрямованих на вирішення регіональних і глобальних проблем навколишнього середовища у таких сферах: зміна клімату; екологічне управління та аналогічні питання, зокрема освіта й навчальна підготовка, доступ до інформації з питань навколишнього середовища та процесу прийняття рішень; якість атмосферного повітря; якість води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище; управління відходами та ресурсами тощо [3].

Серед основних вимог можна виокремити: розроблення національного плану розподілу квот між заводами/комплексами; запровадження дозвільної системи на викиди парникових газів та на дозвільні одиниці на викиди ПГ, що продаватимуться на національному рівні між заводами/промисловими

комплексами в Україні; створення системи моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів від енергетичних та промислових об'єктів (підприємств), здійснення перевірок і належного впровадження, а також процедури консультацій з громадськістю [4, с. 33].

Ще одним важливим договором у сфері запобігання і протидії зміни клімату є Паризька угода, яка була ратифікована Україною 14 липня 2016 року. Ця Угода, посилюючи реалізацію Конвенції, у тому числі її мети, спрямована на зміцнення глобального реагування на загрозу зміни клімату в контексті сталого розвитку та зусиль з викорінення бідності, у тому числі шляхом:

А) стримання зростання глобальної середньої температури значно нижче 2° С понад доіндустріальні рівні і докладання зусиль з метою обмеження зростання температури до $1,5^{\circ}$ С понад доіндустріальні рівні, визнаючи, що це суттєво знизить ризики та наслідки зміни клімату;

Б) підвищення здатності адаптуватися до несприятливих наслідків зміни клімату, а також сприяння опірності до зміни клімату та низьковуглецевому розвитку таким чином, щоб не ставити під загрозу виробництво продовольства;

В) забезпечення узгодженості фінансових потоків із напрямом низьковуглецевого та опірного до зміни клімату розвитку [5].

Варто виокремити, що Паризькою угодою закріплюється певне розмежування загальних напрямів діяльності у сфері протидії кліматичним змінам в залежності від рівня розвитку країн.

Так, в пункті четвертому частини четвертої зазначається, що сторонам -розвиненим країнам – слід продовжувати відігравати провідну роль через встановлення цільових показників абсолютного скорочення викидів у масштабах усієї економіки. Сторонам – країнам, що розвиваються, слід продовжувати посилювати свої зусилля щодо пом'якшення зміни клімату, і вони заохочуються до переходу згодом до цільових показників обмеження

або скорочення викидів у масштабах усієї економіки у світлі різних національних обставин. Також однією з особливостей цієї Угоди є принцип надання підтримки сторонам, які є країнами, що розвиваються.

Враховуючи покладені на Україну зобов'язання з виконання Рамкової Конвенції ООН, Кабінет Міністрів України прийняв Розпорядження від 18 серпня 2005 року «Про затвердження Національного плану заходів з реалізації положень Кіотського протоколу до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату». Цим планом було затверджено 19 заходів, спрямованих на виконання Конвенції [6].

Кабінет Міністрів України 7 грудня 2016 року ухвалив План заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, у якому зазначаються конкретні заходи, термін виконання та органи, які відповідають за певний крок, а також яким передбачено розробку Національного плану адаптації до зміни клімату на період до 2020 року. Головною метою Концепції є створення відповідної законодавчої бази та установ для забезпечення поступового переходу до низьковуглецевого розвитку в умовах екологічної, економічної та енергетичної безпеки, вдосконалення державної політики у сфері зміни клімату для досягнення сталого розвитку держави, підвищення добробуту громадян [7].

Україною враховані рекомендації Директиви 2010/75/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 24 листопада 2010 р. про промислові викиди (інтегроване запобігання та контроль забруднення), яка встановлює обов'язкове застосування найкращих технологій у енергетичній, металургійній, хімічній галузях, у секторі поводження з відходами, сільському господарстві та інше.

Кабінетом Міністрів України розроблено проект Національного плану скорочення викидів від великих спалювальних установок з метою виконання зобов'язань України в рамках Договору про заснування

Енергетичного Співтовариства в частині обмеження викидів забруднюючих речовин. Документом покладено зобов'язання на операторів великих спалювальних установок (більше 50 МВт) забезпечити скорочення викидів пилю, діоксиду сірки та оксидів азоту від спалювальних установок, які включені до Плану, та домогтися досягнення граничних концентрацій викидів цих забруднювачів, встановлених Директивою 2010/75/ЄС. План розрахований на 2018-2033 роки [8].

Для запобігання зміни клімату та захисту озонового шару, 18 липня 2018 року Кабінетом Міністрів України було схвалено Стратегію низьковуглецевого розвитку України до 2050 року. Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року (далі – СНВР) розроблена на виконання міжнародних зобов'язань України згідно з пунктом 19 Статті 4 Паризької угоди, пунктом 35 Рішення 1/СР.21 Конференції Сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, а також на виконання розпоряджень Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2016 р. № 932-р “Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року” та від 28 березня 2018 р. № 244-р “Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2018 рік”. Україна одна з перших держав світу розробила та представила Секретаріату Конвенції такий план. Крім того, Україна подала до Секретаріату свій перший Національно-визначений внесок, відповідно до якого зобов'язалася не перевищувати викиди парникових газів на 60% до 2030 року, порівняно з базовим 1990 роком [9, с. 14].

Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй/Глобального екологічного фонду у 2014-2015 роках був проведений аналіз галузевого законодавства України, за результатами якого органам державної влади нашої країни були надані певні рекомендації, значна частина яких, на жаль, не були враховані.

Зокрема, не були враховані рекомендації у сфері кліматичної політики та охорони атмосферного повітря: рекомендація інтегрувати питання зміни клімату в ЗУ "Про охорону атмосферного повітря", "Про охорону навколишнього природного середовища"; не підготовано проект ЗУ «Про ратифікацію Дохійської поправки»; не впроваджено поняття екосистемних послуг і вразливості екосистем внаслідок зміни клімату до Лісового кодексу, ЗУ «Про тваринний світ», «Про рослинний світ»; розробити в співпраці з відповідними міністерствами науково обґрунтовані податкові пільги для суб'єктів господарювання, які впроваджують заходи, спрямовані на скорочення викидів ПГ; виконати завдання визначені Національним планом заходів із реалізації положень Кіотського протоколу до РКЗК ООН про зміну клімату відповідно до компетенції МЕРТ (п.1,3,5,10,11,13) і т.д. [10, с. 27].

Отже, зміна клімату є проблемою планетарного масштабу, вирішення якої потребує докладання колективних зусиль всієї міжнародної спільноти. За роки незалежності Україна зробила значні кроки у сфері протидії зміні клімату, зокрема, були ратифіковані такі міжнародні договори: Рамкова конвенція ООН про зміну клімату, Кіотський протокол до неї, Угода про асоціацію між Україною та ЄС, Паризька угода, Монреальський протокол тощо. Міжнародно-правові вимоги і нові механізми у сфері запобігання зміні клімату поступово інтегруються в національне законодавство нашої країни. Однак значна частина рекомендацій міжнародного співтовариства не були враховані. Можна констатувати, що пріоритетним завданням для України є практичне впровадження і використання міжнародно-правових методів та засобів боротьби зі зміною клімату.

Література

1. Рамкова конвенція ООН «Про зміну клімату» від 09.05.1992 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_044.

2. Єрмолаєва Т.В., Коротун Т.В. Реалізація Україною міжнародних зобов'язань у сфері запобігання зміни клімату / Т. В. Єрмолаєва, Т.В. Коротун // Молодий вчений. 2018. № 10(1). С. 236-240. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>.
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
4. Падерно Д.Ю. Шляхи виконання Україною зобов'язань по викидах в атмосферу відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС / Д.Ю. Падерно // XXVI Міжнародна конференція "Проблеми екології та експлуатації об'єктів енергетики" м. Одеса, 2016. С. 5 URL: http://engecology.com/wp-content/uploads/2015/08/20-paderno_prez_konf_2016_obshch_75_3.pdf.
5. Паризька угода ООН від 12.12.2015 року. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161.
6. Про затвердження Національного плану заходів з реалізації положень Кіотського протоколу до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/346-2005-p>.
7. План заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2017-p#n8>.
8. Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок. URL: http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/publish/article?art_id=245255506.
9. Белих Д.С. Стан виконання Україною міжнародно-правових зобов'язань зі зміни клімату / Д.С. Белих // матер. міжнар. наук.-практич. конф. (м. Київ, 22 квітня 2019 року. Київ: ВГО «Українська

асоціація міжнародного права», 2019. С. 133. URL:

<http://www.uail.com.ua/wp-content/uploads/2019/04/Vy-konannya-Ukrayinoyu-zobov-yazan-z-ohorony-dovkillya-kriz-pry-zmu-Ugody-pro-asotsiatsiyu-z-YEvropejs-ky-m-Soyuzom.pdf>.

10. Марушевська Ольга/ Стан урахування рекомендацій, викладених у галузевих аналізах політик, програм, планів і законодавчих актів щодо реалізації в Україні положення Рамкової конвенції ООН про зміну клімату// Ольга Марушевська, 2017. С. 4-39.